

DECIZIA nr.490
din 27 octombrie 2022

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.478 alin.(1), ale art.479 și ale art.482 lit.g) din Codul de procedură penală

Nepublicată

Marian Enache	- președinte
Mihaela Ciocină	- judecător
Cristian Deliorga	- judecător
Dimitrie-Bogdan Licu	- judecător
Gheorghe Stan	- judecător
Elena-Simina Tănăsescu	- judecător
Varga Attila	- judecător
Cristina Teodora Pop	- magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluținarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.478 alin.(1), ale art.479 și ale art.482 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Radu Ciurea în Dosarul nr.1706/117/2018/a1 al Tribunalului Cluj - Secția penală, care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr.2152 D/2018.

2. Dezbaterile au avut loc în ședința publică din data de 19 mai 2022, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Daniela Băloi, fiind consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, când, pentru o mai bună studiere a problemelor ce au format obiectul dezbaterii, în temeiul art.57 și al art.58 alin.(3) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, Curtea a dispus amânarea pronunțării pentru data de 8 iunie 2022, când, constatând necesitatea lămuririi suplimentare a unor aspecte, în temeiul art.58 alin.(4) din Legea nr.47/1992 și al art.56 alin.(3) din Regulamentul de organizare și funcționare a Curții Constituționale, Curtea a dispus redeschiderea dezbaterilor pentru data de 5 iulie 2022.

3. Ședința publică din data de 5 iulie 2022 a avut loc în prezența reprezentantului Ministerului Public, procuror Nicoleta-Ecaterina Eucarie, dezbaterile fiind consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, când, în temeiul art.57 și al art.58 alin.(3) din Legea nr.47/1992, Curtea a dispus amânarea pronunțării pentru data de 15 septembrie 2022. La data de 15 septembrie 2022, în temeiul dispozițiilor art.57 și ale art.58 alin.(1) din Legea nr.47/1992, Curtea a dispus amânarea pronunțării pentru data de 29 septembrie 2022, dată la care, constatând că nu sunt prezenți toți judecătorii care au participat la dezbateri, în temeiul dispozițiilor art.57 și ale art.58 alin.(1) din Legea nr.47/1992, Curtea a dispus amânarea pronunțării pentru data de 27 octombrie 2022, dată la care a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Încheierea din 2 noiembrie 2018, pronunțată în Dosarul nr.1706/117/2018/a1, **Tribunalul Cluj – Secția penală – judecătorul de cameră preliminară a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.478 alin.(1), ale art.479 și ale art.482 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală**, excepție ridicată de Radu Ciurea într-o cauză având ca obiect stabilirea vinovăției autorului excepției sub aspectul săvârșirii infracțiunilor de complicitate la înșelăciune și fals intelectual.

5. **În motivarea excepției de neconstituționalitate**, autorul acesteia arată că, pentru a emite rechizitoriul prin care a fost trimis în judecată, procurorul a folosit declarația pe care a dat-o în vederea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, în condițiile în care, în cauză, nu s-a procedat la încheierea respectivului acord, declarația astfel obținută fiind administrată ca probă în dovedirea vinovăției sale, cu încălcarea principiului loialității, astfel cum acesta este reglementat la art.101 alin.(1) din Codul de procedură penală.

6. În aceste condiții, se susține că dispozițiile art.478 alin.(1), ale art.479 și ale art.482 lit.g) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale întrucât îl obligă pe inculpat să recunoască integral faptele reținute în sarcina sa și încadrarea juridică dată acestora, anterior încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, aspect care îi permite procurorului să obțină o declarație de recunoaștere a vinovăției din partea inculpatului fără a garanta fie încheierea acordului, fie înlăturarea declarației în ipoteza respingerii acestuia.

7. Se arată că încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției constituie un drept prevăzut de dispozițiile art.478 din Codul de procedură penală în favoarea inculpatului, dar că - prin impunerea condiției ca acesta să recunoască faptele reținute în sarcina sa și să își asume vinovăția pentru săvârșirea lor, anterior încheierii acordului - exercitarea sa nu asigură garanțiile specifice prezumției de nevinovăție, prevăzută la art.23 alin.(11) din Constituție. Aceasta întrucât, în cazul neîncheierii sau al respingerii acordului de către instanța competentă, conform art.485 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură penală, procurorul poate folosi declarația dată de inculpat în scopul trimiterii acestuia în judecată.

8. Se arată că o altă excepție de la procedura penală de drept comun o constituie procedura recunoașterii învinuirii în fața instanței de judecată, prevăzută la art.375 din Codul de procedură penală, dar că, în cazul îndeplinirii condițiilor specifice acestei proceduri, instanța, în mod obligatoriu, pronunță o hotărâre pe baza declarației inculpatului, neexistând posibilitatea ca acesta să fie deturnat de la scopul declarat al exercitării dreptului prevăzut la articolul anterior menționat. Mai mult, potrivit art.396 alin.(10) din Codul de procedură penală, în ipoteza respingerii de către instanță a declarației de recunoaștere a învinuirii, conform art.375 alin.(3) din Codul de procedură penală, inculpatul va beneficia, potrivit art.396 alin.(10) din Codul de procedură penală, de reducerea limitelor pedepsei.

9. Or, procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, astfel cum este reglementată prin dispozițiile legale criticate, nu oferă, la momentul inițierii acordului, garanția încheierii acestuia și nu garantează prezumția de nevinovăție a inculpatului în cadrul procesului penal. Se arată că acest aspect a fost reținut și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin Hotărârea din 29 aprilie 2014, pronunțată în Cauza *Natsvlshvili și Togonidze împotriva Georgiei*, prin care s-a constatat că „în aproape toate statele studiate, cu excepția aparentă a României, recunoașterea vinovăției poate fi utilizată numai în scopul încheierii acordului. În cazul în care nu se ajunge la un acord sau acesta este respins de instanța de judecată, recunoașterea vinovăției sau mărturisirea inculpatului nu poate fi folosită împotriva sa”.

10. De asemenea, autorul excepției susține că dispozițiile legale criticate încalcă dreptul la un proces echitabil, prin faptul că inițierea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției poate determina agravarea situației procesuale a inculpatului prin propria sa conduită procesuală. Mai mult, se arată că dispozițiile art.10 alin.(6) din Codul de procedură penală obligă la exercitarea dreptului la apărare cu bună-credință; or, caracterul echitabil al procesului penal impune ca și procurorul să acționeze cu bună-credință în cursul desfășurării procesului penal, cerință ce exclude folosirea ca mijloc de probă a declarației prevăzute la art.482 lit.g) din Codul de procedură penală, în condițiile neîncheierii sau ale respingerii acordului de recunoaștere a vinovăției.

11. Autorul arată că, tot prin hotărârea pronunțată în Cauza *Natsvlshvili și Togonidze împotriva Georgiei*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că „atunci când rezultatul acordului negociat este faptul că o acuzație penală împotriva inculpatului este stabilită printr-o formă prescurtată de examinare judiciară, aceasta duce, în esență, la renunțarea la o serie de drepturi procedurale. Acest lucru nu poate fi o problemă în sine, deoarece nici litera, nici spiritul articolului 6 nu împiedică o persoană să renunțe la aceste garanții din propria sa voință liberă (a se vedea *Scoppola împotriva Italiei* (nr.2) [GC], nr.10249/03, § 135, 17 septembrie 2009). Curtea observă, în acest sens, că încă din 1987, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a solicitat statelor membre să ia măsuri care vizează simplificarea procedurilor judiciare ordinare prin recurgerea, de exemplu, la procese sumare sau accelerate. Cu toate acestea, un principiu fundamental implică faptul că renunțarea la anumite drepturi procedurale trebuie întotdeauna, pentru a fi considerată eficientă în sensul Convenției, stabilită în mod neechivoc și însoțită de garanții minime, proporționale cu importanța acesteia. În plus, nu trebuie să contravină vreunui interes public important (a se vedea, printre altele, *Scoppola* (nr.2), citată mai sus, § 135-136; *Poitrimol împotriva Franței*, 23 noiembrie 1993, § 31, seria A nr.277-A, și *Hermi împotriva Italiei* [GC], nr.18114/02, § 73, ECHR 2006-XII)”.

12. Or, dispozițiile art.478 alin.(1), ale art.479 și ale art.482 lit.g) din Codul de procedură penală nu prevăd în favoarea inculpatului care inițiază încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției minime garanții ale prezumției de nevinovăție și ale dreptului la un proces echitabil, garanții care ar putea fi concretizate în formarea unui dosar separat corespunzător procedurii acordului de recunoaștere a

vinovăției, în înlăturarea, din oficiu, a declarației prevăzute la art.482 lit.g) din Codul de procedură penală sau în suprimarea oricăror acte de urmărire penală care să țină de încheierea acordului.

13. Se arată că, prin raportare la considerentele mai sus invocate, asistența juridică obligatorie asigurată inculpatului, potrivit art.480 alin.(2) teza finală din Codul de procedură penală, în procedura încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției nu constituie o garanție suficientă a drepturilor fundamentale prevăzute la art.21 alin.(3) și art.23 alin.(11) din Constituție, precum și că obligația instanței sesizate cu acordul de recunoaștere a vinovăției de a analiza loialitatea obținerii consimțământului inculpatului este incidentă la un moment procesual ulterior negocierii purtate între inculpat și procuror și recunoașterii de către inculpat a comiterii faptelor.

14. **Tribunalul Cluj - Secția penală** apreciază că excepția de neconstituționalitate este întemeiată, arătând că își însușește argumentele formulate de autorul excepției. Se susține, în acest sens, că dreptul la un proces echitabil presupune și respectarea dreptului la apărare al inculpatului, care se poate prevala de dreptul la tăcere sau poate să iasă din pasivitate și să accepte să dea declarații. Se arată că declarația este mijlocul de probă care se obține în urma audierii unei persoane, audierea fiind procedeul probator care se desfășoară potrivit prevederilor art.107-110 din Codul de procedură penală; spre deosebire de aceasta, declarația dată de inculpat, prevăzută la art.482 lit.g) din Codul de procedură penală, prin care acesta recunoaște comiterea faptei și acceptă încadrarea juridică pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală este o condiție a încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției. Este adevărat că legea nu prevede, în mod expres, efectele acestei declarații în situația în care nu se încheie acordul de recunoaștere a vinovăției, dar, cât timp ea nu este exprimată în procedura de fond, și anume în cadrul audierii reglementate prin art.107-110 din Codul de procedură penală, ci strict în procedura adiacentă soluționării fondului cauzei, care este procedura recunoașterii vinovăției, este evident că ea nu poate fi luată în considerare ca mijloc de probă, scopul celor două proceduri fiind diferit: prima exprimă apărarea inculpatului în raport cu acuzația formulată de procuror, iar cea de-a doua semnifică îndeplinirea uneia dintre condițiile specifice încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, respectiv a procedurii în formă simplificată.

15. Potrivit prevederilor art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

16. **Avocatul Poporului** apreciază că dispozițiile art.478 alin.(1), ale art.479 și ale art.482 lit.g) din Codul de procedură penală sunt constituționale. Se arată că textele criticate nu îngăduiesc accesul liber la justiție și nu încalcă prezumția de nevinovăție.

17. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, punctul de vedere al Avocatului Poporului, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

18. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.d) din Constituție, precum și ale art.1 alin.(2), ale art.2, 3, 10 și 29 din Legea nr.47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

19. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie, conform încheierii de sesizare, prevederile art.478 alin.(1), ale art.479 și ale art.482 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală. Din analiza excepției de neconstituționalitate, Curtea deduce că autorul critică, în realitate, dispozițiile art.478 alin.(1), ale art.479 și ale art.482 lit.g) din Codul de procedură penală, care au următorul cuprins:

- Art.478 alin.(1): „În cursul urmăririi penale, după punerea în mișcare a acțiunii penale, inculpatul și procurorul pot încheia un acord, ca urmare a recunoașterii vinovăției de către inculpat.”;

- Art.479: „Acordul de recunoaștere a vinovăției are ca obiect recunoașterea comiterii faptei și acceptarea încadrării juridice pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală și privește felul și cuantumul pedepsei, precum și forma de executare a acesteia, respectiv felul măsurii educative ori, după caz, soluția de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei.”;

- Art.482 lit.g): „Acordul de recunoaștere a vinovăției cuprinde: [...] g) declarația expresă a inculpatului prin care recunoaște comiterea faptei și acceptă încadrarea juridică pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală; [...]”.

20. Se susține că textul criticat contravine prevederilor constituționale ale art.21 alin.(3) cu privire la dreptul la un proces echitabil și ale art.23 alin.(11) referitoare la libertatea individuală.

21. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reține că acordul de recunoaștere a vinovăției, reglementat la art.478 și 488 din Codul de procedură penală, reprezintă, alături de judecata pe baza recunoașterii învinuirii, prevăzută la art.377 din Codul de procedură penală, una dintre instituțiile procesual penale specifice sistemului procesual adversarial, introdusă de legiuitor în Codul de procedură penală în vigoare. Astfel, acordul de recunoaștere a vinovăției constituie o excepție de la principiul aflării adevărului, specific sistemului continental de drept, care obligă organele judiciare ca, în toate cauzele, să facă toate demersurile necesare pentru stabilirea corectă a situației de fapt. Această excepție a fost instituită de legiuitor, care, în acest fel, a acordat prioritate în aplicare principiului oportunității, caracteristic sistemului de drept anglo-saxon, care, prin abordarea pragmatică a înfăptuirii justiției, conduce, în unele cazuri, într-un mod mai eficient, la același rezultat, respectiv la aplicarea unor pedepse persoanelor care au săvârșit infracțiuni. Aceleași aspecte au fost reținute în expunerea de motive a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, conform căreia introducerea acordului de recunoaștere a vinovăției în legislația românească presupune o schimbare radicală a procesului penal român, ce are ca scop reducerea duratei judecării cauzelor și simplificarea activității organelor de urmărire penală, cu consecința reducerii costurilor actului de justiție pentru toate părțile, dar în mod special pentru stat, care, prin justiția negociată, economisește resurse bănești și umane esențiale. Prin urmare, acordul de recunoaștere a vinovăției este prezentat, în cuprinsul expunerii de motive anterior menționate, ca aparținând unei viziuni legislative inovatoare, ce asigură soluționarea cauzelor într-un termen optim și previzibil, fiind, totodată, un remediu pentru înlăturarea deficienței constând în durata mare a soluționării cauzelor în România (a se vedea Decizia nr.483 din 30 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.927 din 17 noiembrie 2016, paragraful 14, și Decizia nr.829 din 12 decembrie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.347 din 29 aprilie 2020, paragraful 18).

22. Așadar, procedura specifică acordului de recunoaștere a vinovăției constituie o excepție de la procedura penală de drept comun, ce a fost reglementată în scopul soluționării cu celeritate a cauzelor penale în care inculpații doresc să recunoască în mod expres comiterea faptelor și acceptă încadrarea juridică pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală, cu consecința reducerii cu o treime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei închisorii și a reducerii cu o pătrime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei amenzii.

23. Astfel cum rezultă din interpretarea sistematică a dispozițiilor art.478-485 din Codul de procedură penală, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției presupune parcurgerea unei proceduri ce cuprinde două etape. Prima etapă este cea reglementată la art.478-482 din Codul de procedură penală și constă în încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției și în avizarea efectelor acestuia de către procurorul ierarhic superior. Cea de-a doua etapă a încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției constă în controlul efectuat asupra acestuia de către instanța judecătorească competentă să judece fondul cauzei, control care implică, potrivit art.488 din Codul de procedură penală, posibilitatea de a formula apel împotriva sentinței pronunțate conform art.485 și 486 din același cod.

24. Cea dintâi etapă anterior menționată debutează, potrivit art.478 alin.(3) din Codul de procedură penală, cu inițierea acordului de recunoaștere a vinovăției, fie de către procuror, fie de către inculpat. În acest sens, dispozițiile art.478 alin.(4) din Codul de procedură penală prevăd că limitele încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției se stabilesc prin avizul prealabil și scris al procurorului ierarhic superior. Această etapă continuă, conform art.479 din Codul de procedură penală, cu negocierea dintre inculpat și procuror, negociere care poartă asupra recunoașterii comiterii faptei și acceptării încadrării juridice pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală, asupra cuantumului pedepsei, precum și asupra formei de executare a acesteia, respectiv a felului măsurii educative ori, după caz, a soluției de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei. Efectele acordului astfel încheiat sunt supuse, conform art.478 alin.(2) din Codul de procedură penală, avizului procurorului ierarhic superior.

25. Ce-a de-a doua etapă a încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției constă în procedura desfășurată în fața instanței competente să soluționeze fondul cauzei și, respectiv, a instanței de apel. În această etapă procesuală, conform art.483 alin.(1) din Codul de procedură penală, procurorul sesizează instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond și îi trimite acesteia acordul, însoțit de dosarul de urmărire penală. Dacă acordului de recunoaștere a vinovăției îi lipsește vreuna dintre mențiunile prevăzute la art.482 din Codul de procedură penală sau dacă nu au fost respectate condițiile prevăzute la art.483 din același cod, potrivit art.484 alin.(1) din Codul de procedură penală, instanța dispune acoperirea omisiunilor în cel mult 5 zile și sesizează în acest sens pe conducătorul parchetului care a emis

acordul. Soluționarea cauzei are loc la termenul fixat, cu citarea inculpatului, a celorlalte părți și a persoanei vătămate, conform art.484 alin.(2) din Codul de procedură penală. Potrivit aceluiași dispoziții procesual penale, instanța se pronunță asupra acordului de recunoaștere a vinovăției prin sentință, în ședință publică, după ascultarea procurorului, a inculpatului și a avocatului acestuia, precum și, dacă sunt prezente, a celorlalte părți și a persoanei vătămate. Soluțiile ce pot fi pronunțate de instanță în urma analizei acordului sunt, conform art.485 alin.(1) din Codul de procedură penală, următoarele: admite acordul de recunoaștere a vinovăției și pronunță soluția cu privire la care s-a ajuns la un acord, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art.480-482 din Codul de procedură penală cu privire la toate faptele reținute în sarcina inculpatului, care au făcut obiectul acordului; respinge acordul de recunoaștere a vinovăției și trimite dosarul procurorului în vederea continuării urmăririi penale, dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art.480-482 din Codul de procedură penală cu privire la toate faptele reținute în sarcina inculpatului, care au făcut obiectul acordului, sau dacă apreciază că soluția cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror și inculpat este nelegală sau nejustificat de blândă în raport cu gravitatea infracțiunii sau pericolozitatea infractorului.

26. Împotriva sentinței astfel pronunțate, potrivit art.488 alin.(1) din Codul de procedură penală, procurorul, inculpatul, celelalte părți și persoana vătămată pot declara apel, în termen de 10 zile de la comunicare. Soluționarea cererii de apel se face potrivit unei proceduri care implică, conform art.488 alin.(3) din Codul de procedură penală, citarea părților și a persoanei vătămate. Această procedură se finalizează prin pronunțarea de către instanța de apel a uneia dintre următoarele soluții: respinge apelul, cu menținerea hotărârii atacate, dacă apelul este tardiv sau inadmisibil ori nefondat; admite apelul, desființează sentința prin care acordul de recunoaștere a fost admis și pronunță o nouă hotărâre, procedând potrivit art.485 și 486 din Codul de procedură penală; admite apelul, desființează sentința prin care acordul de recunoaștere a fost respins, admite acordul de recunoaștere a vinovăției, aplicând dispozițiile art.485 alin.(1) lit.a) și ale art.486 din Codul de procedură penală.

27. Analizând cele două etape ale încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, Curtea constată că acesta nu se încheie în ipoteza neajungerii la o înțelegere între inculpat și procuror cu privire la aspectele prevăzute la art.479 din Codul de procedură penală și în cea a nevizării efectelor acestuia de către procurorul ierarhic superior. De asemenea, acordul de recunoaștere a vinovăției nu poate fi considerat încheiat în ipoteza rămânerii definitive a sentinței pronunțate conform art.485 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură penală și în cazul respingerii acestuia în condițiile prevăzute la art.488 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură penală.

28. *Per a contrario*, acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi considerat încheiat în ipoteza rămânerii definitive a sentinței pronunțate conform art.485 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală, precum și în condițiile art.488 alin.(1) lit.c) din Codul de procedură penală.

29. În aceste condiții, Curtea este chemată să decidă dacă, în ipoteza neîncheierii acordului de recunoaștere a vinovăției sau a respingerii acestuia printr-o hotărâre judecătorească definitivă, potrivit celor anterior arătate, declarația dată de inculpat, conform art.482 lit.g) din Codul de procedură penală, în vederea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției poate fi folosită în procedura penală de drept comun prin care va fi soluționată cauza penală.

30. Referitor la acest aspect, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a realizat un studiu comparativ cu privire la existența unor proceduri penale similare ca natură cu procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, în care au fost incluse 30 de state membre ale Consiliului Europei. Concluziile acestui studiu au fost reținute în cuprinsul Hotărârii din 29 aprilie 2014, pronunțată în Cauza *Natsvlishvili și Togonidze împotriva Georgiei*, prin care, la paragraful 72, s-a constatat că inițierea unui acord este condiționată de o mărturisire a inculpatului în Austria și Liechtenstein (în ambele state există doar conceptul „diversion”, care duce la încetarea procesului penal), în Bosnia și Herțegovina, Republica Cehă, Estonia, Franța, Germania, Ungaria, Malta, Moldova, Muntenegru, România, Rusia, Serbia, Slovacia, Slovenia, Spania, Elveția, Ucraina și Regatul Unit; s-a reținut, pe de altă parte, că Italia constituie excepția, conform căreia un acord nu trebuie neapărat să includă o recunoaștere a vinovăției din partea inculpatului. Prin aceeași hotărâre, la paragraful 73, instanța de la Strasbourg a constatat că, în aproape toate statele studiate, cu excepția aparentă a României, recunoașterea vinovăției poate fi utilizată numai în scopul încheierii acordului. Astfel, în cazul în care nu se ajunge la un acord sau acesta este respins de instanța de judecată, recunoașterea vinovăției sau mărturisirea inculpatului nu poate fi folosită împotriva sa.

31. Cu privire la același aspect procesual penal, Curtea reține că, potrivit unui studiu de drept comparat, de principiu, legislația procesual penală a altor țări semnatare ale Convenției prevede că declarația dată de inculpat în vederea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției nu poate fi folosită

ca probă în procesul penal în ipoteza în care încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției nu are loc sau acordul este respins de către instanța competentă. Astfel, dintr-un număr de 25 de state studiate, în 22 dintre acestea (Belgia, Bulgaria, Cehia, Croația, Elveția, Finlanda, Franța, Georgia, Germania, Grecia, Luxemburg, Macedonia de Nord, Regatul Unit, Republica Moldova, Muntenegru, Olanda, Serbia, Turcia, Ucraina), declarația dată de inculpat în cadrul procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției nu poate fi folosită ca probă în procedura penală de drept comun, în situația în care încheierea acordului eșuează sau dacă acesta este respins de către instanța de judecată printr-o hotărâre definitivă. În 4 dintre statele anterior menționate (Grecia, Luxemburg, Muntenegru și Serbia) declarația analizată este distrusă împreună cu restul documentelor aferente, în timp ce în 3 dintre aceste state (Macedonia de Nord, Belgia și Croația) declarația analizată este exclusă din dosarul cauzei, este sigilată și depusă la grefa instanței. Curtea constată, totodată, că nu au fost identificate state semnatare ale Convenției care să se permită, în mod expres, folosirea declarației analizate în cadrul procedurii penale de drept comun.

32. Astfel cum s-a arătat mai sus, conform legislației procesual penale române, acordul de recunoaștere a vinovăției se încheie printr-o procedură specială, care începe în momentul inițierii acordului de către procuror sau de către inculpat și se încheie în momentul rămânării definitive a hotărârii judecătorești de admitere a acestuia. Așadar, acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi considerat încheiat și devine aplicabil doar ca urmare a rămânării definitive a hotărârii judecătorești prin care este admis de către instanța judecătorească competentă.

33. Așa fiind, între cele două momente procesuale mai sus menționate, respectiv cel al inițierii acordului de recunoaștere a vinovăției și cel al admiterii sale de către instanță, acordul de recunoaștere a vinovăției nu există, existența acestuia fiind afectată de o condiție suspensivă constând în admiterea acordului de către instanța competentă, conform art.483-488 din Codul de procedură penală, printr-o hotărâre judecătorească definitivă. Drept urmare, toate actele procesuale realizate între cele două momente procesuale anterior menționate, printre care se numără și declarația dată de inculpat conform art.482 lit.g) din Codul de procedură penală, sunt afectate de aceeași condiție suspensivă. În consecință, neîndeplinirea condiției mai sus arătate are ca efect inexistența acordului de recunoaștere a vinovăției, din momentul inițierii sale, dar și inexistența actelor procesuale realizate pe parcursul derulării procedurii inițiate în vederea încheierii acordului, din momentul încheierii sau al emiterii acestor acte.

34. În aceste condiții, declarația dată de inculpat potrivit dispozițiilor art.482 lit.g) din Codul de procedură penală există și produce efecte juridice, existența acesteia nefiind afectată de îndeplinirea niciunei condiții, doar din momentul în care acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi considerat încheiat. *Per a contrario*, neîndeplinirea condiției suspensive constând în admiterea acordului de recunoaștere a vinovăției de către instanța judecătorească competentă, fie ca urmare a eșuării negocierii purtate între procuror și inculpat în prima etapă a procedurii speciale reglementate la art.478-488 din Codul de procedură penală, fie ca efect al respingerii acordului de recunoaștere a vinovăției, prin hotărâre judecătorească definitivă, face ca declarația dată de inculpat în vederea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției să nu producă efecte juridice de la momentul procesual al înregistrării sale de către organele judiciare.

35. Astfel, în condițiile în care acordul de recunoaștere a vinovăției nu este încheiat, iar actele procesuale realizate în vederea încheierii acordului sunt lipsite de efecte juridice, cauza va fi soluționată conform procedurii penale de drept comun, care, în mod logic, va fi reluată și va continua să fie aplicată din momentul procesual imediat anterior celui în care a fost inițiată procedura specială a acordului de recunoaștere a vinovăției.

36. Pentru acest motiv, ca urmare a neîncheierii acordului de recunoaștere a vinovăției sau a respingerii acestuia prin hotărâre judecătorească definitivă, are loc o repunere a inculpatului în situația procesuală anterioară inițierii procedurii speciale analizate, acesta urmând a beneficia, în consecință, de toate drepturile și garanțiile procesuale pe care le-a avut anterior inițierii acordului și pe care le-ar fi avut în lipsa inițierii acestei proceduri speciale.

37. Printre aceste drepturi fundamentale se numără și dreptul la apărare, astfel cum acesta este reglementat la art.24 din Constituție, precum și prezumția de nevinovăție, reglementată la art.23 alin.(11) din Legea fundamentală.

38. În ceea ce privește dreptul la apărare, acest drept fundamental implică, în esență, posibilitatea inculpatului de a-și angaja un avocat sau de a beneficia de serviciile unui avocat numit din oficiu, în condițiile legii, avocat care să conceapă și să aplice o strategie pe care o consideră eficientă în vederea apărării drepturilor și intereselor procesuale ale inculpatului. Din această strategie a apărării fac parte și inițierea sau acceptarea de către inculpat a încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției și, în

mod implicit, declarația dată de inculpat în cadrul acestei proceduri speciale, conform art.482 lit.g) din Codul de procedură penală.

39. Astfel, din perspectiva exercitării dreptului fundamental la apărare, declarația reglementată la art.482 lit.g) din Codul de procedură penală trebuie analizată prin raportare la scopul în care este dată de inculpat, care este cel al încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției pentru a beneficia de efectele juridice ale acestei proceduri speciale, reglementate la art.480 alin.(4) din Codul de procedură penală, efecte care constau, de principiu, în reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei închisorii și reducerea cu o pătrime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei amenzii.

40. Or, în condițiile inexistenței scopului anterior menționat, respectiv în afara procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției, în cadrul procedurii penale de drept comun, strategia de apărare elaborată de inculpat, personal sau prin intermediul avocatului său, poate fi una diferită, care să nu conțină o declarație a inculpatului. În consecință, menținerea declarației date de inculpat conform art.482 lit.g) din Codul de procedură penală, în procedura penală de drept comun, ulterior inițierii acordului de recunoaștere a vinovăției, în condițiile neîncheierii acestuia sau ale respingerii sale de către instanță, constituie o încălcare a dreptului la apărare al inculpatului, sub aspectul dreptului acestuia de a-și construi propria strategie de apărare a drepturilor și intereselor procesuale.

41. Mai mult, declarația dată de inculpat în cursul urmăririi penale, în cadrul procedurii penale de drept comun, este cea reglementată la art.107-110 din Codul de procedură penală și este luată și consemnată conform procedurii reglementate prin dispozițiile legale anterior menționate, această declarație fiind diferită de cea prevăzută la art.482 lit.g) din Codul de procedură penală, nu doar sub aspectul finalității și al efectelor ei, ci și din perspectiva conținutului impus de normele procesuale și a regulilor procedurale.

42. În ceea ce privește conținutul declarației prevăzute la art.107-110 din Codul de procedură penală, dispozițiile art.109 alin.(1) din Codul de procedură penală prevăd că inculpatul este lăsat să declare tot ceea ce dorește referitor la fapta prevăzută de legea penală care i-a fost comunicată. Aceeași normă procesual penală prevede că după acest moment inculpatului i se pot pune întrebări. Sub aspect procedural, răspunsurile date de inculpat la întrebările adresate de organul judiciar vor fi formulate cu asigurarea garanțiilor procesuale prevăzute la art.109 alin.(2) și (3) din Codul de procedură penală, care prevăd că inculpatul are dreptul să se consulte cu avocatul său atât înainte, cât și în cursul audierii, iar organul judiciar, când consideră necesar, îi poate permite acestuia să utilizeze însemnări și notițe proprii. Potrivit aceluiași dispoziții procesual penale, în cursul audierii, suspectul sau inculpatul își poate exercita dreptul la tăcere cu privire la oricare dintre faptele ori împrejurările despre care este întrebat. Din interpretarea coroborată a prevederilor legale anterior referite, rezultă că declarația reglementată la art.107-110 din Codul de procedură penală va cuprinde doar acele relatări pe care inculpatul le consideră utile apărării drepturilor și intereselor sale procesuale, și nu recunoașterea tuturor faptelor reținute în sarcina sa de către organele de urmărire penală, aspect care ar fi contrar dreptului la tăcere al inculpatului, prevăzut la alin.(3) al art.109 din Codul de procedură penală.

43. Spre deosebire de acestea, dispozițiile art.487 lit.g) din Codul de procedură penală prevăd, referitor la declarația dată de inculpat în cadrul procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției, faptul că această declarație trebuie să fie expresă, iar conținutul său trebuie să conștientizeze în recunoașterea comiterii faptei și în acceptarea de către inculpat a încadrării juridice pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală. Astfel, normele procesual penale ce reglementează procedura încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției nu asigură garanțiile procesuale prevăzute la art.109 alin.(2) și (3) din Codul de procedură penală, singura garanție procesuală reglementată în favoarea inculpatului, din perspectiva analizată, fiind regula prevăzută la art.480 alin.(2) teza a doua din Codul de procedură penală, conform căreia, la încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, asistența juridică este obligatorie.

44. Așadar, deși declarația inculpatului reglementată la art.107-110 din Codul de procedură penală și cea prevăzută la art.482 lit.g) din Codul de procedură penală constituie același mijloc de probă, reglementat, cu titlu general, la art.97 alin.(2) lit.a) din Codul de procedură penală, acestea reprezintă două subcategorii ale declarației care sunt fundamental diferite din perspectiva conținutului, a procedurii potrivit căreia sunt date de inculpat, a garanțiilor procesuale asigurate acestuia și a finalității administrării lor, aceste diferențe fiind determinate de particularitățile procedurilor în cadrul cărora intervin, respectiv procedura procesual penală de drept comun și cea a acordului de recunoaștere a vinovăției.

45. Or, având în vedere toate aceste aspecte, administrarea ca mijloc de probă, contrar voinței inculpatului, în cadrul procedurii procesual penale de drept comun a declarației date de acesta conform art.482 lit.g) din Codul de procedură penală, în condițiile neîncheierii sau respingerii acordului de

recunoaștere a vinovăției, echivalează cu efectuarea de către organele judiciare a unui act incompatibil cu procedura penală de drept comun, care încalcă garanțiile procesuale specifice dreptului fundamental la apărare asigurate inculpatului potrivit art.109 din Codul de procedură penală.

46. Mai mult, declarația dată de inculpat în cadrul procedurii penale de drept comun nu are caracter obligatoriu. În acest sens, dispozițiile art.108 alin.(2) din Codul de procedură penală prevăd, printre altele, că inculpatului i se aduc la cunoștință drepturile prevăzute la art.83 din același cod, articol ce stipulează, la lit.a), dreptul de a nu da nicio declarație pe parcursul procesului penal, precum și faptul că inculpatului trebuie să îi fie atrasă atenția că dacă refuză să dea declarații nu va suferi nicio consecință defavorabilă, iar dacă va da declarații acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa. Aceste dispoziții procesual penale constituie o aplicație directă a dreptului la tăcere, care constituie unul dintre standardele prezumției de nevinovăție, reglementată la art.23 alin.(1) din Constituție, dar și un standard al dreptului la apărare, astfel cum acesta este prevăzut la art.6 din Convenție.

47. Referitor la dreptul la tăcere, atât Curtea Constituțională, cât și Curtea Europeană a Drepturilor Omului au reținut, în jurisprudența lor, că preocupările de interes public nu pot justifica măsuri care să anuleze însăși esența dreptului la apărare al unui reclamant, inclusiv a dreptului de a nu se autoincrimina. S-a reținut, așadar, că cerințele generale privitoare la echitatea unei proceduri penale își păstrează aplicabilitatea indiferent de tipul infracțiunii sau de interesul public invocat (a se vedea Hotărârea din 11 iulie 2006, pronunțată în Cauza *Jalloh împotriva Germaniei*, paragraful 97). Prin aceeași jurisprudență s-a constatat că interesul public nu poate justifica utilizarea răspunsurilor obținute cu forța într-o anchetă nejudiciară pentru a-l incrimina pe inculpat în cursul procesului penal (Hotărârea din 21 decembrie 2000, pronunțată în Cauza *Heaney și McGuinness împotriva Irlandei*, paragraful 57) (a se vedea Decizia Curții Constituționale nr.236 din 2 iunie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.597 din 8 iulie 2020, paragraful 45).

48. S-a statuat, totodată, că dreptul la tăcere este un drept procedural, circumscris garanțiilor procesual penale instituite prin art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (a se vedea Decizia Curții Constituționale nr.236 din 2 iunie 2020, precitată, paragraful 46).

49. La nivel european, a fost adoptată Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr.65/1 din 11 martie 2016, directivă ce reglementează, la art.7 alin.(1), obligația statelor membre de a asigura dreptul persoanelor de a păstra tăcerea în legătură cu infracțiunea de săvârșirea căreia sunt suspectate sau acuzate, iar, la art.7 alin.(2), obligația acestora de a asigura dreptul persoanelor suspectate sau acuzate de a nu se autoincrimina. De asemenea, în preambulul Directivei (UE) 2016/343 se arată, la pct.12, că acest act normativ european ar trebui să se aplice din momentul în care o persoană este suspectată sau acuzată de comiterea unei infracțiuni sau a unei presupuse infracțiuni și, prin urmare, chiar înainte ca persoana respectivă să fie informată de către autoritățile competente ale unui stat membru, prin notificare oficială sau în alt mod, cu privire la faptul că are calitatea anterior menționată. Se arată, totodată, că directiva ar trebui să fie aplicată în toate fazele procedurilor penale, până când hotărârea prin care se stabilește vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate de săvârșirea infracțiunii rămâne definitivă, aspect prevăzut, de altfel, și la art.2 al directivei. Același preambul prevede, la pct.24, că dreptul de a păstra tăcerea reprezintă un aspect important al prezumției de nevinovăție și ar trebui să funcționeze ca măsură de protecție împotriva autoincriminării, iar, la pct.25, că dreptul persoanei de a nu se autoincrimina reprezintă, de asemenea, un aspect important al prezumției de nevinovăție, arătându-se că, atunci când li se solicită să dea o declarație sau să răspundă la întrebări, persoanele suspectate și acuzate nu ar trebui să fie constrânse să furnizeze probe sau documente sau să comunice informații care ar putea să conducă la autoincriminare. De asemenea, pct.27 din preambulul Directivei (UE) 2016/343 prevede că, pentru a se stabili dacă a fost încălcat dreptul de a nu se autoincrimina sau dreptul de a păstra tăcerea, ar trebui să se țină seama de interpretarea Curții Europene a Drepturilor Omului privind dreptul la un proces echitabil în temeiul Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. De asemenea, la pct.31 al preambulului se arată că statele membre ar trebui să ia în considerare adoptarea unor măsuri pentru a se asigura că, atunci când persoanelor suspectate sau acuzate li se furnizează informații cu privire la drepturile lor, în temeiul articolului 3 din Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale, li se furnizează și informații privind dreptul de a nu se autoincrimina, în forma în care se aplică în dreptul intern în conformitate cu directiva anterior menționată. În fine, la pct.48 din preambulul Directivei 2012/13/UE se arată că atunci când apreciază declarațiile persoanelor suspectate sau acuzate sau probe obținute cu

încălcarea dreptului acestora de a păstra tăcerea sau de a nu se autoincrimina, instanțele și judecătorii ar trebui să respecte dreptul la apărare și caracterul echitabil al procedurilor, specificându-se, totodată, faptul că, întrucât directiva analizată instituie norme minime, statele membre ar trebui să poată extinde drepturile prevăzute în aceasta pentru a asigura un nivel de protecție mai ridicat; se prevede, totodată, că nivelul de protecție stabilit de statele membre ar trebui să nu fie niciodată inferior standardelor prevăzute de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene sau de Convenție, astfel cum sunt interpretate de Curtea de Justiție a Uniunii Europene și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

50. Or, astfel cum s-a arătat mai sus, inițierea acordului de recunoaștere a vinovăției urmată de neîncheierea acestui acord sau de respingerea lui prin hotărâre judecătorească definitivă are drept consecință repunerea inculpatului în situația procesuală anterioară momentului inițierii acordului, condiții în care acesta beneficiază de toate garanțiile specifice dreptului la apărare și ale prezumției de nevinovăție.

51. În aceste condiții, având în vedere exigențele dreptului la tăcere și ale dreptului persoanei de a nu se autoincrimina, mai sus analizate, Curtea conchide că administrarea ca probă, împotriva voinței inculpatului, în procedura penală de drept comun a declarației date de acesta conform art.482 lit.g) din Codul de procedură penală, în ipoteza neîncheierii sau a respingerii acordului de recunoaștere a vinovăției, constituie nu doar o încălcare a dreptului la apărare, ci și o încălcare a prezumției de nevinovăție, reglementată la art.23 alin.(11) din Constituție.

52. Pentru toate aceste considerente, Curtea constată că dispozițiile art.482 lit.g) din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care declarația dată de inculpat în vederea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției nu poate fi administrată, împotriva voinței acestuia, ca probă în procesul penal, în scopul soluționării cauzei conform procedurii penale de drept comun.

53. În ceea ce privește dispozițiile art.478 alin.(1) și ale art.479 din Codul de procedură penală, Curtea reține că acestea sunt în acord cu prevederile art.21 alin.(3) din Constituție. În acest sens, prin Decizia nr.483 din 30 iunie 2016, precitată, paragraful 16, Curtea a reținut că instituția acordului de recunoaștere a vinovăției a fost adaptată de legiuitor la cerințele dreptului continental și că aceasta asigură toate garanțiile procesuale specifice dreptului la un proces echitabil.

54. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art.146 lit.d) și al art.147 alin.(4) din Constituție, al art.1-3, al art.11 alin.(1) lit.A.d) și al art.29 din Legea nr.47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

Decide:

1. Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Radu Ciurea în Dosarul nr.1706/117/2018/a1 al Tribunalului Cluj - Secția penală și constată că dispozițiile art.482 lit.g) din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care declarația dată de inculpat în vederea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției nu poate fi folosită, împotriva voinței inculpatului, ca probă în procesul penal, în scopul soluționării cauzei conform procedurii penale de drept comun.

2. Respinge, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată de același autor în același dosar al aceleiași instanțe și constată că dispozițiile art.478 alin.(1) și ale art.479 din Codul de procedură penală sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Tribunalului Cluj - Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 27 octombrie 2022.